

OMBUDSMANKA PREDKLADÁ PARLAMENTU MIMORIADNU SPRÁVU O ENVIROZÁŤAŽIACH

(Bratislava, 1. októbra) Verejná ochrankyňa práv **Mária Patakyová** ukončila prieskum zameraný na environmentálne záťaž z minulosti. **Vzhľadom na závažnosť zistení predkladá parlamentu svoje závery v mimoriadnej správe.** Podľa ombudsmanky je osobitne závažným zistením pasivita zodpovedných orgánov.

Verejná ochrankyňa práv sa v rámci prieskumu zamerala na 152 registrovaných environmentálnych záťaž kategórie B (potvrdené environmentálne záťaž klasifikované ako najviac ohrozujúce). Zistila, že v 73 prípadoch doposiaľ nebol určený pôvodca environmentálnej záťaž, pretože príslušný orgán ani nezačal konanie o určení povinnej osoby na jej sanáciu.

„Toto zistenie považujem za obzvlášť alarmujúce najmä vzhľadom na skutočnosť, že vo všetkých prípadoch ide o environmentálne záťaž s vysokou prioritou ohrozujúce nielen životné prostredie, ale aj život a zdravie všetkých obyvateľov už niekoľko desiatok rokov,“ uviedla verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová v mimoriadnej správe.

Envirozáťaž sú už vybuchnuté bomby

Na základe predbežných štúdií a odhadov sa na Slovensku nachádza okolo 30 000 potenciálnych zdrojov znečistenia. Celkovo je evidovaných 1 817 environmentálnych záťaž. Nejde len o medializované prípady, napríklad Istrochem či Chemko-Strážske, ale aj o množstvo bývalých tovární, závodov, skládok, hald, kalových polí, skladov či priemyselných parkov.

Ako uvádza ombudsmanka v správe, nejde o „časované bomby“, ktoré môžu kedykoľvek vybuchnúť (ako sa zvyknú charakterizovať environmentálne záťaž), ale o už o „vybuchnuté bomby“. **„Ich ničivé následky pre životné prostredie, zdravie človeka a celkovo prírodu už pôsobia, hoc to nie vždy vieme dostatočne rýchlo okamžite rozpoznať,“** napísala.

Úrady nečinnosťou porušujú základné práva

V 73 zo 152 preskúmaných prípadov, v ktorých sú úrady nečinné, zhodnotila, že **došlo k porušeniu práva na ochranu zdravia pre každého a práva na priaznivé životné prostredie, ochranu životného prostredia.**

V rámci návrhu opatrení odporučila, aby jednotlivé okresné úrady z vlastného podnetu okamžite začali konanie o určení povinnej osoby na sanáciu zmienených 73 environmentálnych záťaž.

Nerešpektovanie zákonných lehôt

Z preskúmaných 152 prípadov, len v 8 prípadoch vydali okresné úrady životného prostredia v sídlach krajov rozhodnutie o určení povinnej osoby a v 3 prípadoch konanie zastavili, nakoľko vláda Slovenskej republiky určila ako povinnú osobu Ministerstvo životného prostredia

SR. Takéto rozhodnutie pritom musí obsahovať aj lehotu na predloženie plánu prác na odstránenie environmentálnej záťaže, ktorý musí opätovne schváliť príslušný úrad. V prípade záťaží s vysokou prioritou je stanovená na 1 rok odo dňa rozhodnutia vlády. **V žiadnom zo skúmaných prípadov okresný úrad životného prostredia nerozhodol o pláne prác na odstránenie environmentálnej záťaže** aj napriek tomu, že najstaršie rozhodnutia o určení povinnej osoby sú z roku 2017. Aj v tomto prípade verejná ochrankyňa práv vyhodnotila nečinnosť ako porušenie práva na ochranu zdravia a práva na priaznivé životné prostredie.

Navrhla, aby inšpekcia, ako orgán štátneho dozoru v oblasti environmentálnych záťaží začala konať vo všetkých prípadoch právoplatných rozhodnutí o určení povinnej osoby.

Zároveň navrhla, aby možnosť odkladu, ktorá je v zákone formulovaná vágne, bola presne časovo určená, čím by sa prispelo k rýchlejšiemu odstráneniu envirozáťaží.

Prerušené alebo zastavené konania. Príklad Istrochem

Problém v rámci riešenia envirozáťaží je aj pri prerušovaní či zastavovaní konaní. Príkladom je prípad Istrochemu, v ktorom okresný úrad rozhodol o zastavení konania, nakoľko nedokázal určiť povinnú osobu. Od tohto rozhodnutia uplynuli viac ako 4 roky, počas ktorých táto environmentálna záťaž zásadným spôsobom znečisťuje podzemné vody aj časti Žitného ostrova.

Doposiaľ však vláda na základe návrhu ministerstva životného prostredia nerozhodla o tom, ktoré príslušné ministerstvo má zabezpečiť vypracovanie a realizáciu plánu prác na odstránenie tejto environmentálnej záťaže. Zo zákona jej však nevyplýva žiadna lehota.

„Takáto pasivita síce nie je v rozpore so zákonom, je však v rozpore s pozitívnym záväzkom Slovenskej republiky pri zabezpečovaní ústavného práva na ochranu zdravia pre každého, práva na priaznivé životné prostredie a ochranu životného prostredia,“ uviedla ombudsmanka.

Vzhľadom na to, že počas obdobia 4 rokov nebol určený subjekt zodpovedný za zabezpečenie vykonania povinností povinnej osoby, verejná ochrankyňa práv skonštatovala, že dochádza k porušovaniu základných práv. Parlamentu dala do pozornosti potrebu v zákone ustanoviť lehotu, počas ktorej by ministerstvo životného prostredia bolo povinné navrhnúť vláde a vláda následne rozhodnúť, ktoré príslušné ministerstvo má zabezpečiť vykonanie povinností povinnej osoby za odstránenie tejto environmentálnej záťaže.

Dodnes neurčená povinná osoba. Prípad Chemko-Strážske

Nedostatočné riešenie envirozáťaží je poznačené aj neschopnosťou určiť povinnú osobu v konaní o environmentálnej záťaži súvisiacej s činnosťou podniku Chemko-Strážske. V tomto prípade konanie začalo už v roku 2013 a v roku 2019 okresný úrad Prešov rozhodol o povinných osobách. Na základe odvolania však ministerstvo životného prostredia v apríli 2020 jeho rozhodnutie zrušilo a vec vrátilo Okresnému úradu Prešov na nové prejednanie a rozhodnutie.

Ide pritom o environmentálnu záťaž, ktorá sa podieľa na stave, kvôli ktorému ministerstvo vnútra ešte 22. januára 2020 vyhlásilo mimoriadnu situáciu v prešovskom a košickom kraji.

V prípade Chemko-Strážske teda rovnako dodnes nebola určená povinná osoba na jej odstránenie a neboli vykonané žiadne reálne kroky na odstránenie pôvodcu vyhlásenia mimoriadnej situácie.

Pritom environmentálna expozícia ľudskej populácie (ale aj všetkých živočíchov) polychlórovanými látkami v regiónoch Michalovce a Vranov nad Topľou **je nielen veľmi vysoká, ale dokonca patrí medzi najvyššie na svete.**

„Ako istý paradox sa pritom javí skutočnosť, že areál lesnej obory v lokalite Chemko Strážske, kvôli ktorému bola vyhlásená mimoriadna situácia, sa stále uvádza v Informačnom systéme environmentálnych záťaží iba pod kategóriou A, t. j. len ako pravdepodobná environmentálna záťaž,“ upozornila ombudsmanka v mimoriadnej správe.

Odporučila preto, aby táto envirozáťaž bola čo najskôr prekvalifikovaná ako potvrdená environmentálna záťaž. Ministerstvom životného prostredia a vnútra zároveň navrhla, aby v spolupráci s príslušnými okresnými úradmi vykonali všetky potrebné kroky zamerané na sanáciu týchto environmentálnych záťaží a odstránenie ich dopadov na život a zdravie osôb, nachádzajúcich sa na zasiahnutom území.

Ombudsmanka žiada sprístupnenie informácií aj o pravdepodobných envirozáťažach

Verejná ochrankyňa práv vo svojom prieskume tiež zistila, že publikovanie údajov pre environmentálne záťaže zaradené do časti A – registra environmentálnych záťaží, nie je povolené bez autorizovaného vstupu. **Verejnosť teda nemá možnosť získať informácie o pravdepodobných environmentálnych záťažach.** Túto skutočnosť pokladá za odporujúcu právu na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu. Odporúča preto ministerstvu životného prostredia a poslancom a poslankyniam NR SR, aby prehodnotili zákaz sprístupňovania informácií o pravdepodobných environmentálnych záťažach pre verejnosť a odstránili zo zákona o geologických prácach (geologický zákon) sporné ustanovenie.